

& mediocritia. At verò si somnus præter naturam fit ab illis rebus quæ calidi natiui motum ad sensoria ferri violentius impediunt, fiet profectò vigilia præter naturam ab illis, quæ ipsum calidum ad sensoria vi quadam adducunt, & in illis diutissimè versari cogunt: cuius generis potissimum sunt, quæ igneum calorem reddunt: ea enim illum cogunt ascendere, & suis fontibus relictis, extra ferri, vt leuissimum in eo prædominantis elemèti motum sequatur. id quod rectè docuit Galenus libro tertio de Causis pulsuum, & alibi passim testatur: vigiliam fieri inflammato ipso calore, vel à siccitate, & caliditate. intelligit enim vigiliam præter naturam, non quæ naturalis est, ob huiusmodi causam fieri: quoniam immodicè à calore, & siccitate innatum calidum extra mouetur. Fit ab alijs causis etiam motus hic calidi innati, nempe ab illis, quæ vim habent trahendi, euocandiq; ipsum calidum ad caput, cuius generis esse diximus cogitationes assiduas, calidos, & siccos cerebri affectus, dolorem cuiuscunque partis, externum calorem, quæ internum ad superficiem euocant. Hæc enim quum diu, & violenter agunt, cogunt ipsum calidum circa sensoria versari, quo præsentè, necesse est vigiliam fieri: quod si vel sua natura, vel breuiore mora, mitius agant, longiorem quidem vigiliam, sed nondum præter naturam inferent. Igitur vt in somno, sic in vigilia videndum est, qualis, quantaque sit singularum causarum vis: quid inquam duntaxat moderatè calorem extra mouere valeat, quid violentissimè faciat, quid verò inter hæc extrema medium locum sibi vendicet, à quo fiat quidem vigilia: sed non prorsus secundum naturam, aut naturæ contraria. Ad quam quidem docendi rationem si quis respiciet, inueniet profectò quid rectè, aut perperam de hac re ab alijs sit traditum. Nam vt à calore solo, vel primi sensorij, vel ipsius fontis caloris, potest huiusmodi vigilia nasci: sic ob siccitatem solam primi sensorij, ea fieri nequit, vt vulgus medicorum credit. Etenim cerebri siccitas, breuioris somni potest esse causa: at vigiliam præter naturam inferre nequit: quoniam vim non habet ducendi ad se calorem, & eundem retinendi diu in ipso sensorio, vt postulat vigilia, quæ præter naturam esse debet: quod testantur melancholici, qui cum sicco sint cerebro, parum quidem dormiunt, non tamen præter naturam vigilant. Vt enim somnus præter naturam dicitur esse, qui difficilè abrumpi potest: sic vigilia præter naturam erit, quæ pari difficultate reprimi valet: quod non nisi illa, quæ calorem diu circa sensoria consistere faciunt, præstare possunt. Igitur ex his patet, quæ sint causæ somni, & uigiliæ præter naturam.

De Fine Somni & Vigiliæ. Cap. XV.

DE fine somni duo explicanda uidentur, ac illud primùm, an somnus ob aliquem finem, & usum fiat: aliud deinde, an necessarium sit somnum omnem in uigiliam finire, & quam ob causam alterum uicissim alterum excipiat. Ac Aristoteles quidem scribit somnum datum esse ob salutem animalis, nempe quietis, concoctionisq; gratia: contra cuius opinionem hæc dici possunt, si enim somnus (ut ipse definit) priuatio est, quem finem illi statuere possumus? Nam ut idem scribit primo de partibus animalium, priuatio non est, nec illius aliquæ differentiæ reperiri possunt: quare neque finis erit aliquis. Deinde si ob necessitatem naturæ, ex eius opinione nascitur somnus, absurdum utique uidetur, certum aliquem finem, quem natura sibi proponat, illi constituere: nam quotiescunque animal edet, uapor assurgit, fietque somnus, non ob aliquem finem, sed ita cogente necessitate. Præterea unum oportet esse per se cuiuscunque rei finem, non duos: quare non quies, & concoctio, sed alterum duntaxat illorum, si aliquis est finis, somni, statuendum est. Nec fortè difficile erit utrumque finem refellere. Nam quum quiete illa solum egeant, quæ ex labore sunt fatigata, si somnus omnis ex uapore nascitur (ut ille putat) contingit utique somnum fieri, quo tempore ocio haud quaquam est opus. Nam quando ex cibo, & potu uapor suppeditabitur capiti, oportebit somnum fieri, corpore quocunque modo aliter affectio. Ad hæc quum motioni quies opponatur, si animalia quæ mouentur, nequeunt perpetuos efficiere motus, sed aliquando coguntur quiescere, non somnus erit necessarius, sed quies sufficet, si quidem labori, & ex eo naturæ lassitudini quies medetur. Quòd verò concoctio finis somni non sit, reuelant nonnulla ex prædictis argumenta, nempe quòd priuatio, & quæ ex necessitate naturæ fiunt, huiusmodi finem habere nequeunt: nec non quæ sequuntur rationes. Vbi enim ab inedia, labore, uigilia, cerebri refrigeratione, cogitatione, vel interno frigore, somnus conciliatur, finis illius non potest esse alimenti concoctio: quoniam sepe fit huiusmodi somnus, ubi omnis concoctio præcessit. Quòd si hæc est, non ergo quies, finis erit, quum hæc inter se differant, diuersusque sit finis. Galenus verò ait somnum datum esse ad cerebri recreationem, & quietem: ubi enim inquit, cerebrum defatigatum ex suis operationibus quiescere uult, natura somnum naturalem animali inducit: quem quidem urgent nonnulla ex prædictis, & quædam alia sibi propria argumenta. Nam priuatio (ut diximus) finem sibi nequaquam proponit: sed id quod agit: siquidem agentium, & actionum fines sunt. Quòd si aliquis somni finis est, communis certè ille non est, quem credit esse: contingit enim somnum fieri, ubi cerebrum non est defatigatum, ut antea quoque diximus: sicut in his accidit, qui cibum, & potum assumpserunt, nullo præcedente cerebri labore. Adde quòd quum cerebrum